

Raátz Judit

Minek nevezzetek?

Kedves Olvasók!

Gyakran teszik föl ezt a kérdést a gyermeket váró szülők. De ez a mondat nem csupán az ő szájukból hangozhat el, hanem bárki, aki éppen névadóvá válik, a kérdést megfogalmazva választhat egy élő vagy plüssállatnak, tárgynak, alkotásnak, de bárminek nevet. Mi is a név, a tulajdonnév, mi a funkciója? Erről igen sokan, sokféle megközelítéssel írtak, próbálták a név, ezen belül is a tulajdonnév fogalmát, funkcióját meghatározni (Várnai 2005). Most a tulajdonnevek egy szűk csoportjáról, a személynevekről, illetve azon belül is a keresztnevekről vagy utónevekről lesz szó.

Nem csupán a babát váró szülőket érdekli az, hogy éppen milyen nevek adhatók, mely nevek divatosak, gyakoriak. A nevek, a névhasználat, az éppen előtérbe kerülő névdivatok mindenkit érdekelnek. Sőt néha egy-egy furcsa, szokatlan név hallatán mindenkinek lesz véleménye arról, hogy a hazai névadási szabályok túl szigorúak, vagy éppen ellenkezőleg, nagyon engedékenyek. Nézzük, milyen jogszabályok határozzák meg ma a keresztnév választást, illetve milyen névadási trendek figyelhetők meg a 21. század harmadik évtizedében.

Hazánkban a hivatalosan anyakönyvezhető utónevek az internetről elérhetők (1). Ezek a listák folyamatosan, havonta bővülnek. Jelenleg, azaz 2021 júliusában 2466 női, illetve 1868 férfinév jegyezhető be hivatalosan. Érdeemes azt is tudni, ha valaki a hazánkban elfogadott 13 nemzetiség valamelyikéhez tartozik, akkor ő még az előbb említett névlista mellett a saját nemzetiségének a névjegyzékéből is választhat nevet. A nemzetiségi névlisták szintén elérhetők az interneten, az adott nemzetiség országos önkormányzatának a honlapján.

Hiába lehet több ezer névből választani, mindig akadnak olyan szülők, olyan néváltatók, akik valami más, új, egyedi, esetleg kitalált nevet szeretnének bejegyeztetni, viselni. Erről a 2010. évi I. törvény 44. §-a rendelkezik: „Ha a választott utónév nem szerepel az utónévjegyzékben, az érintett – jogszabályban meghatározott módon az anyakönyvi szerv közreműködésével – kérheti a Nyelvtudományi Intézet nyilatkozatát a kért utónév anyakönyvezhetőségéről. A Nyelvtudományi Intézet az anyakönyvi szerv megkeresésére harminc napon belül nyilatkozik, és ha a Nyelvtudományi Intézet nyilatkozata szerint az utónév anyakönyvezhető, azt az utónévjegyzékbe haladéktalanul felveszi” (2). Ez azt jelenti, hogy ilyenkor kérvényezni kell az új nevet. Az új név anyakönyvezhetőségéről a Nyelvtudományi Kutatóközpontban működő Utónévbizottság szakmai állásfoglalást készít. A szakvélemény elkészítésekor figyelembe veszi a fent idézett törvényben szereplő, illetve az anyakönyvezésre vonatkozó jogszabályokat, valamint a Nyelvtudományi Kutatóközpont honlapján olvasható, a bizottság által összeállított 14 alapelvet (3). A szakvélemény elkészítésekor fontos, hogy a kérelmezett név valahol névként szerepeljen, illetve kapcsolódjon névadási szokásainkhoz, hagyományainkhoz.

Havonta átlag 40–60 kérelem érkezik. Megfigyelhető, hogy az utóbbi két évben, hiába lehet egyre több névből választani, mégis nő a kérelmek száma. A névkérelmek igen színesek és változatosak, és tükrözik a jelenlegi névdivatot, a névválasztási trendeket. Igen gyakoriak az idegen eredetű nevek. Akkor szerencsés az ilyen nevek kérelme, illetve bejegyzése, amikor annak írott alakja megegyezik a kiejtéssel. Az utóbbi években például a női nevek a *Britni, Damajanti, Darla, Eliska, Karla, Lizel, Lorena, Lotte, Melani, Merlin, Tiara, Velka, Vendi, Zéna*, a férfinevek az *Artem, Glenn, Oszama, Ozán, Peng, Szkott, Triton* alakokkal bővültek.

Szaporodnak a meglévő nevek különböző alakváltozatai, ilyenek például a *Laura* név *Lara, Larina, Lauretta, Lolli, Lora, Loretta, Lorett, Lori, Lorin, Lorina*, illetve a *Mihály* név *Mika, Mikáel, Mikes, Mikó, Miksa, Misa, Mísel, Miska, Misó* alakváltozatai.

Igen kedvelté vált a rövidült, becéző nevek választása, illetve kérelmezése is. A női nevek esetében elterjedtebbek ezek a névalakok. Néhány példa az elmúlt évekből: *Anni, Ari, Biri, Bogi, Bora, Bori, Brigi, Cila, Cili, Cilká, Cilla, Dóri, Elli, Émi, Erzsé, Gréti, Giza, Goldi, Hanni, Ila, Ilcsi, Ika, Ira, Juli, Kata, Kati, Kató, Kora, Léni, Lola, Lujzi, Mélia, Zsuzsi, Vetti, Záli* női nevek; *Gergő, Janó, Kofi, Lóci, Mócsi, Mirkó, Miró, Misa, Miska, Miske, Misó, Palkó, Simó, Zaki, Uri* férfinevek.

Az idegen eredetű nevek között sok olyannal találkozunk, amelyek két, három alakváltozatban fordulnak elő, így tükröztenek az eltérő kiejtések is. Például a női nevek között az *Aurora ~ Auróra, Aliz ~ Alíz, Alamea ~ Alaméa, Bora ~ Bóra, Kira ~ Kíra, Manuela ~ Manuéla, Patricia ~ Patrícia, Zoja ~ Zója, Zora ~ Zora*, a férfineveknél *Aser ~ Áser, Benjamin ~ Benjámin, Énok ~ Énök, Nolan ~ Nolen*.

Gyakori, hogy olyan nevek kerülnek be a névrendszerünkbe, amelyek valamikor már névként szerepeltek. Ilyen felújított régi nevek például a női *Ankissza, Csente, Fenenna, Havadi, Kincse, Rasdi, Sáfély, Ünige*, valamint az *Ágas, Apaj, Békés, Bérc, Botos, Erdő, Ecse, Gábos, Harsány, Hős, Kücsid, Monor, Mizse, Orda, Őze, Szeben, Szepes, Tar, Tegze, Temes, Vérbulcsú, Zeke, Zsubor* férfinevek.

A női nevek körében megtaláljuk a magyar névadási hagyományokra is jellemző növényneveket mint keresztnéveket. Így vált női névé a *Gyömbér, Lizinka, Margitvirág, Rozmaring, Sáрма, Szamóca, Szeder, Veselke*. Szintén a női névkincset gyarapítják a két keresztnév egybevonásával létrehozott névalakok, mint *Annabori, Annakarina, Annakata, Annalea, Annaléna, Annaliza, Annamira, Annaróza, Annaszofi, Annavera, Annavirág, Hannabella, Hannadóra, Hannaliza*. Az ilyen nevek a német nyelvterületen korábban is gyakoriak voltak, de újabban nálunk is divatba jöttek. Ennek következtében névlistánk több ilyen alakkal bővült.

Igen nagy a hatása a médiának, a filmsorozatoknak (például *Amidala, Árven, Denerisz, Anakin, Gandalf, Frodó*), valamint már jóval ritkábban az irodalomnak, de itt is a gyerekirodalom szereplői válnak napjainkban névadóvá (például *Bóbita, Maminti, Berzián*).

A bejegyzésre nem javasolt nevek között leggyakrabban olyan idegen eredetű nevek szerepelnek, amelyeket idegen helyesírással szeretnének anyakönyveztetni. Erre azonban a jelenlegi jogszabályok szerint nincs lehetőség. Így nem kaptak zöld utat például a *Fanny, Maya, Crystal, Loulou, Zeynep* női, a *Matthew, Mathieu, Giovanni, Meik, Noah, Yasin* idegen helyesírású férfinévek.

Szintén nem javasolja az Utónévbizottság az olyan neveket, amelyek túlságosan becéző alakúak, például a női nevek közül ilyen volt a *Pöntyű, Zsóbe, Barbus, Nuca, Nani, Dede, Gömbi, Mini*, a férfinéveknél *Béci, Dodo, Kovi, Lexi, Pisti, Pistike, Rumi, Tió*, valamint a kitalált, névként nem létező köznévi alakokat: *Borsó, Gömbi, Hugy, Leány, Pandémia, Tündérmese* női, illetve *Betyár, Kopasz, Öcsi, Marcipán, Napfi* férfinéveket.

A nevekről készített szakvélemények mellett az Utónévbizottság a szülők névválasztását e-mailes (nevtanacs@nytud.hu), telefonos tanácsadással, valamint egy online utónévkereső oldallal működtetésével is (4) segíti.

Budapest, 2021. április 4.

Üdvözlettel:

Raátz Judit
tudományos főmunkatárs
ELKH Nyelvtudományi Kutatóközpont

Irodalom

Várnai Judit Szilvia 2005. *Bárhogy nevezzük... A tulajdonnév a nyelvben és a nyelvészetben.* Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 42. Tinta Könyvkiadó. Budapest.

- (1) Az MTA Nyelvtudományi Intézete által anyakönyvi bejegyzésre alkalmasnak minősített utónevek jegyzéke. <http://www.nytud.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/> (2021. április 3.)
- (2) 2010. évi I. törvény az anyakönyvi eljárásról. <https://njt.hu/jogszabaly/2010-1-00-00> (2021. április 3.)
- (3) Alapelvek a kérvényezett nevek szakvéleményének elkészítéséhez. <http://www.nytud.mta.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/alapelvek.html%20> (2021. április 3.)
- (4) Utónévkereső. <http://corpus.nytud.hu/utonevportal/> (2021. április 3.)

Raátz, Judit: What do I call you?

Az írás szerzőjéről

Raátz Judit

tudományos munkatárs
Nyelvtudományi Intézet, Budapest

raatz.judit[kukac]btk.elte.hu